

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:GENEL KURUL
KARAR

LEYLA AKYILDIZ BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2019/24131

Karar Tarihi : 20/3/2025

Başkan : Kadir ÖZKAYA
Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN
Başkanvekili : Basri BAĞCI
Üyeler : Engin YILDIRIM
Rıdvan GÜLEÇ
Recai AKYEL
Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Yıldız SEFERİNOĞLU
Selahaddin MENTEŞ
İrfan FİDAN
Kenan YAŞAR
Muhterem İNCE
Yılmaz AKÇİL
Ömer ÇINAR
Metin KIRATLI
Raportörler : C. Ece YALIM
Murat İlter DEVECİ
Başvurucu : Leyla AKYILDIZ
Vekili : Av. Mehmet ERBİL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; tıbbi teşhis için gerekli olan görüntüleme işlemi sırasında kelepçenin çıkarılmaması nedeniyle mahkûmun tedaviye erişememesi, mahkûma gereksiz güç kullanılması ve bu olaylar hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 10/7/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, adli yardım talebinin kabulüne ve başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

4. Bölüm, 4/2/2025 tarihli toplantıda başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve ekleri ile Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden ulaşılan bilgi ve belgelere göre olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu, İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesince silahlı terör örgütüne üye olma ve resmî belgede sahtecilik suçlarından toplam 8 yıl 9 ay hapis cezasına mahkûm edilmiş ve bu karar 1/3/2017 tarihinde kesinleşmiştir. Bakırköy Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) hükümlü olarak tutulan başvuru, İnfaz Kurumu bünyesinde yapılan dış muayenesi sonrasında ileri tetkik ve tedavi için Okmeydanı Ağız ve Diş Sağlığı Eğitim ve Araştırma Hastanesine (Diş Hastanesi) sevk edilmiştir. İnfaz Kurumunca Diş Hastanesine yazılan sevk yazısı ile başvurucunun Diş Hastanesine götürülmek üzere jandarma görevlilerine teslimi nedeniyle düzenlenen belgede başvurucunun kaçma veya başkalarına ya da kendisine zarar verme tehlikesiyle ilgili bir değerlendirmeye yer verilmemiştir.

7. Tedavisi için 9/1/2019 tarihinde Diş Hastanesine gönderilen ve burada yanındaki jandarma komutanıyla kelepçenin çıkarılmaması nedeniyle tartışma yaşayan başvuru, tedavisi sağlanmadan İnfaz Kurumuna götürülmüştür. Diş Hastanesine yapılan sevkle ilgili yazının üzerine “*Kelepçe çıkarılmadığından tedaviyi reddetti.*” şeklinde kayıt düşülmüştür.

A. Genel Soruşturma Hükümlerine Göre Yürütülen Soruşturma İlgili Süreç

8. Diş Hastanesinde yaşadığı olay nedeniyle 17/1/2019 tarihinde vekili aracılığıyla Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunan başvuru; görevli doktor ve röntgen teknisyeninin kelepçenin çıkarılması gerektiğini söylemesine rağmen sevkte görevli jandarma komutanının “*Sen terör suçlususun, ben senin kelepçelerini açmam.*” diyerek ellerindeki kelepçeyi çıkarmadığı, böylece tedavisini engellediğini, kendisini darbettiğini, saçlarından tutarak duvara çarptığını, boyun ve bel kısmına vurup hastaneden sürükleyerek çıkardığını iddia etmiştir.

9. Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığı 29/1/2019 tarihinde yer bakımından yetkisizlik kararı vererek soruşturma evrakını İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) göndermiştir.

10. Başsavcılık 13/2/2019 tarihinde İnfaz Kurumuna yazdığı bir müzekkere ile başvuru hakkında İnfaz Kurumunda düzenlenmiş bir adli muayene raporu varsa bu raporun ve başvurucunun Diş Hastanesine sevkinde görevli jandarma personelinin kimlik bilgilerinin gönderilmesini istemiştir. Başsavcılık aynı gün Diş Hastanesinden de olay gününe ait kamera görüntülerinin CD’de gönderilmesini talep etmiştir.

11. Başsavcılığın istediği bilgi ve belgeler İnfaz Kurumunca gönderilmiştir. Bu belgelere göre başvuru 9/1/2019 tarihinde İnfaz Kurumunda muayene edilmiştir. Muayene sonrasında düzenlenen belgede başvuru sol *skapulası* (kürek kemiği) ile sol elinin bir bölümünde hassasiyet, sağ elde ise yüzeysel *laserasyon* (künt cisim travması ile ortaya çıkan, derinin tüm katlarının hasar gördüğü doku yaralanması) bulunduğu, tespit edilen bulguların tıbbi müdahale gerektirmediği belirtilmiştir. Diş Hastanesinde yaşanan olay nedeniyle jandarma görevlilerince düzenlenen tutanağın ilgili kısmı şöyledir:

“09.01.2019 günü Okmeydanı Ağız ve Diş Sağlığı Eğt. Araş. Hastanesine şevki yapılan 8 T/H'den 5 T/H'nün ilk muayene için getirildiği, ilk önce 3 adli suçtan H/T lunun diş röntgeni çekilmek amacıyla röntgen bölümüne gelindiği, röntgen teknisyenleri tarafından herhangi bir talepte bulunulmadan kelepçeli bir vaziyette diş röntgeninin çekildiği ve diş röntgen çekim işlemine kelepçenin herhangi bir engel teşkil etmediği. Zaten diş röntgen çekiminin yıllardır bu şekilde yapıldığı,

3 adli T/H muayenesi yapıldıktan sonra kalan 1 adli ve 1 PKK/Terör T/H'lüsünün diş röntgen çekimi için röntgen bölümüne gelindiği, ilk önce adli T/H'lünün kelepçeli olarak çekimin yapıldığı, ardından PKK/Terör suçundan T/H bulunan Leyla AKYILDIZ'a sıra geldiğinde kelepçesinin çözülmesini talep ettiği. Kendisine, yapılacak olan röntgen çekimine kelepçenin engel bir halinin bulunmadığının bildirilmesi üzerine T/H sağlık çalışanına hitaben 'burada sorumluluk sizde, jandarmaya müdahale etmeniz kelepçemi çözdürmeniz gerekli' diyerek baskı altına almaya çalıştığı. Sağlık çalışanlarının bize hitaben T/H talep ederse kelepçenin çözülmesi yönünde amirlerinden talimat aldıklarını beyan etmesi üzerine, T/H'nün galeyana gelerek 'siz benim muayene hakkımı engelleyemezsiniz' diye hitapta bulunduğu. Sağlık çalışanının bu sözlerinin T/H'lüyü kızdırttığı yüksek sesle konuşmaya başlaması üzerine etraftaki insanların toplandığı ve güvenlik zafiyeti meydana geldiği.

Tarafımızca sağlık çalışanlarına hitaben; T/H talep ederse kelepçesinin çözüleceği konusunda kimin ne amaçla talimat verdiğini bilemediğimizi, kelepçe konusunda insiyatifin T/H'lüde veya sağlık çalışanlarında değil Jandarmada olduğu. Yapılacak olan tetkik veya muayeneye kelepçenin engel teşkil etmesi halinde usulüne uygun kelepçenin çözüldüğü, zaten az önce 4 T/H'nün kelepçeli olarak diş röntgeninin çekildiği ve herhangi bir tıbbi engel olmadığını bildirerek, kalabalığın bulunması ve güvenlik zafiyeti oluşması nedeniyle röntgen bölümünden çıkıldığı, ring aracına doğru ilerler iken T/H 'ismini ver hakkında suç duyurusunda bulunacağım' dediği, Kendisine bu konudaki şikâyet dilekçesini cezaevi idaresine vermesi gerektiği, ismi savcılığın zaten talep edeceğinin söylendiği. Bunun üzerine T/H'nün ısrarla isim istemesi üzerine 'Bizimle diyaloga girmeyin, diyalog kurmaya çalışmayın; Konu hakkında dilekçe verin' dememiz üzerine T/H Leyla AKYILDIZ'ın 'Bunun hesabını vereceksin' diye tehdit ederek geriye doğru döndüğü ve saldırmaya çalıştığı, T/H'nün saldırmaya engel olmak için montunun şapka kısmından tutularak ön tarafına geri döndürülerek saldırmasının engellendiği ve tekrar saldırmaması amacıyla montunun arka kısmından tutularak zorla ring aracına götürüldüğü ... [tutanak] altına alınmıştır.”

12. Diş Hastanesinden temin edilen görüntü kayıtlarını Başsavcılık bilirkişiye incelemiştir. Bu inceleme üzerine hazırlanan raporda; jandarma personeli ile başvuru arasında kelepçelerin açılması için tartışma yaşandığı, başvuru koridorda yürüdüğü, arkasında duran jandarma komutanına “Naparsın? Bir dakika, sen itemezsin beni, itemezsin beni. Sen kim oluyorsun?” diye soru sorduğu sırada jandarma komutanının başvuru dört defa ittiği, son itişini başvuru saçından tutarak yaptığı, başvuru vekilinin şikâyet dilekçesinde iddia ettiği gibi duvara çarpma, başvuru boyun ve bel kısmına vurma, başvuru hastaneden sürükleyerek çıkarma eylemlerine ilişkin görüntü bulunmadığı ifade edilmiştir.

13. Başsavcılık 22/4/2019 tarihinde başvurunun şikâyeti hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

“...

Yapılan soruşturma sonucunda, müşteki vekilinin müvekkilini darp eden, duvara çarpan, sürükleyerek hastanede çıkaran ve tedavisine engel olan ring aracının komutanı hakkındaki yaralama iddiaları hakkında CD üzerinde yapılan bilirkişi incelemesinden görüldüğü üzere sübuta ermediği, kelepçenin muayene sırasında çözülmesinin şikayetçinin dış ile ilgili muayenesinde zorunlu bulunmadığı güvenlik zaaflığı nedeniyle kelepçenin çözülmediği hükümlüler için ayrı bir muayene odasının olmaması nedeniyle güvenlik birimlerince yönetmeliklere uygun hareketle kelepçenin açılmadığı şikayetçinin muayenesinde engel teşkil etmemesine rağmen kelepçenin açılmasında ısrar ettiği ve tartışmaya girdiği görülmüş güvenlik birimlerinin şikayetçiyi kasten yaraladığına yönelik iddiadan başkaca kamu davasının açılmasını gerektirir yeterli şüphe elde edilemediği görülmekle KOVUŞTURMA YAPILMASINA YER OLMADIĞINA ... [karar verildi.]”

14. Başvurucu, vekili aracılığıyla 10/5/2019 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karara itiraz etmiştir. İstanbul 10. Sulh Ceza Hâkimliği (Sulh Ceza Hâkimliği) bilirkişi raporundaki görüntü ve konuşmalara ilişkin tespitlerin başvurunun eylemine karşı orantılı güç kullanıldığını gösterdiğini değerlendirerek başvurunun itirazını 16/5/2019 tarihinde reddetmiştir. Anılan karar başvurucuya 11/6/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir.

B. Soruşturma İzni Talebiyle İlgili Süreç

15. Başvurucu, Diş Hastanesinde yaşadığı olay nedeniyle 10/1/2019 tarihinde Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunmuştur. Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığı yetkisizlik kararı vererek soruşturma evrakını Başsavcılığa göndermiştir. Bu arada başvuru, vekili aracılığıyla 18/1/2019 tarihinde aynı olaya ilişkin olarak Başsavcılığa bir kez daha suç duyurusunda bulunmuştur.

16. Soruşturmaları birleştiren Başsavcılık, görevi kötüye kullanma suçundan soruşturma yürütmek için 2/12/1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun kapsamında İstanbul Valisi'nden soruşturma izni istemiştir.

17. Vali; Y.K., E.G. ve O.T.yi ön incelemececi olarak görevlendirmiştir.

18. Yapılan ön incelemede ifadesine başvuru S.Ö. olay günü Devriye Komutanı K.Ç. ve sekiz erle birlikte sekiz tutuklu ve hükümlüyü teslim alarak Diş Hastanesine götürdüğünü, K.Ç.'nin aracın başında beklediğini, bazı tutuklu ve hükümlülerin ilk muayenesi için diş röntgeni çekildikten sonra sıranın başvurucuya geldiğini, başvurunun röntgen odasının kapısında kelepçesinin açılmasını istediğini, bunu üzerine kelepçenin muayeneye engel olmayacağını, bu nedenle kelepçeyi açamayacağını söylediğini, başvurunun ise sağlık görevlilerine sorumluluğun onlarda olduğunu, jandarmaya müdahale ederek kelepçeyi açtırmaları gerektiğini söylediğini belirtmiştir. İfadesinin devamında S.Ö. sağlık görevlisinin kendisine hitaben tutuklu ve hükümlü isterse kelepçenin açılabileceğini, bu yönde talimat aldıklarını, gerekirse sorumlu ile görüşebileceğini söylemesi üzerine sorumlunun odasına yöneldiğini, bu sırada başvurunun bağırarak “*Siz benim tedavi hakkımı engelleyemezsiniz.*”

dediğini ifade etmiştir. Ayrıca sorumlu sağlık görevlisinin de diğer sağlık görevlisi gibi kelepçenin tutuklu ve hükümlülerin talebi doğrultusunda açılacağını bildirmesi karşısında inisiyatifin güvenlik birimlerinde olduğunu, kelepçenin röntgen çekimine engel oluşturmadığını, önceki tutukluların kelepçeli şekilde röntgen filmi çektiğini ve bunun kişiye özgü bir durum olmadığını söylediğini, başvurunun kelepçeli şekilde yapılacak röntgen çekimini reddetmesi üzerine ring aracına doğru hareket ettiklerini, kalabalık hastane ortamında başvurunun arkasına dönerek şikâyetçi olduğundan bahsedip sınırlı bir şekilde “*Bunun hesabını vereceksin!*” dediğini, başvurunun mukavemet göstermesi nedeniyle montunun omuz kısmından tutarak başvurunun önüne dönmesini sağladığını, başvurunun iddiasının doğru olmadığını beyan etmiştir.

19. Jandarma görevlileri T.D., O.K., M.T., F.T. ve K.Ç.nin ön inceleme kapsamında verdikleri ifadelerden sözü edilen kişilerin ring aracının başında görevli oldukları ve Diş Hastanesi içindeki olayı görmedikleri anlaşılmıştır. Diş Hastanesi içinde S.Ö. ile birlikte görevli olan jandarma görevlileri Y.D. ve O.G. ile sevkte görevli infaz koruma memuru N.S., S.Ö.nün beyanlarına benzer şekilde ifade vermiştir.

20. Ön inceleme yapmakla görevlendirilenler; devriye talimatlarına uygun biçimde görevini ifa etmesi, ayrıca herhangi bir kusur ve kabahatinin bulunmaması nedeniyle S.Ö. hakkında soruşturma izni verilmemesine ilişkin kanaatlerini içeren bir rapor sunmuştur.

21. Vali, ön inceleme raporu doğrultusunda S.Ö. hakkında soruşturma izni verilmemesine karar vermiştir. Kararda; kamera kayıtlarına göre başvurunun “*Bunun hesabını vereceksiniz!*” diyerek görevli personeli tehdit ettiği, S.Ö.nün başvurunun montunun üst kısmından tutarak yola devam etmesini sağlamaya çalışması üzerine başvurunun ellerini sert bir şekilde kaldırarak geriye döndüğü, bağırarak tehditlerine devam ettiği, S.Ö.nün başvurunun tedavi olmasını engelleyecek bir davranışı olmadığı, ayrımcılık yapmadığı, başvurucaı darbemediğı ve başvurunun iddialarının asılsız olduğu açıklanmıştır.

22. Başvurucu, vekili aracılığıyla 17/4/2019 tarihinde soruşturma izni verilmemesine ilişkin karara itiraz etmiştir.

23. İstanbul Bölge İdare Mahkemesi Birinci İdare Dava Dairesi (Dava Dairesi) S.Ö. hakkında soruşturma yapılmasına yeterli bilgi ve belgenin dosya içeriğı itibarıyla mevcut olmadığı gerekçesiyle başvurunun itirazını 27/6/2019 tarihinde reddetmiştir. Bu kararın bir örneğini başvuru, başvuru dosyasına 19/7/2019 tarihinde sunmuştur.

24. S.Ö. hakkında görevi kötüye kullanma suçundan soruşturma izni verilmemesine dair kararın kesinleştiğini belirterek dosyanın işlem den kaldırılmasına karar veren Başsavcılık, kasten yaralama suçu yönünden de kovuşturmay a yer olmadığına karar vermiştir.

25. Başvurunun, vekili aracılığıyla yaptığı itiraz İstanbul 4. Sulh Ceza Hâkimliğince 23/9/2019 tarihinde reddedilmiştir. Başvurucu, anılan karar ile itiraza konu kovuşturmay a yer olmadığına dair kararın bir örneğini 22/10/2019 tarihinde başvuru dosyasına sunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

26. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "*Kasten yaralama*" başlıklı 86. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Kasten başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Kasten yaralama fiilinin kişi üzerindeki etkisinin basit bir tıbbi müdahaleyle giderilebilecek ölçüde hafif olması hâlinde, mağdurun şikâyeti üzerine, dört aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunur. Suçun kadına karşı işlenmesi hâlinde cezanın alt sınırı altı aydan az olamaz.

(3) Kasten yaralama suçunun;

...

d) Kamu görevlisinin sahip bulunduğu nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle,

...

İşlenmesi halinde, şikâyet aranmaksızın, verilecek ceza yarı oranında ... artırılır."

27. 5237 sayılı Kanun'un "*Zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması*" başlıklı 256. maddesi şöyledir:

"(1) Zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisinin, görevini yaptığı sırada, kişilere karşı görevinin gerektirdiği ölçünün dışında kuvvet kullanması hâlinde, kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır."

28. 5237 sayılı Kanun'un "*Görevi kötüye kullanma*" başlıklı 257. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir menfaat sağlayan kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."

29. 5237 sayılı Kanun'un "*Muhafızın görevini kötüye kullanması*" başlıklı 295. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Gözetimine alınan, tutuklu veya hükümlünün muhafaza veya nakli ile görevli kişilerin, görevlerinin gereklerine aykırı hareket etmeleri hâlinde görevi kötüye kullanma suçuna ilişkin hükümler uygulanır."

30. 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "*İnfazda temel ilke*" başlıklı 2. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazında zalimane, insanlık dışı, aşağılayıcı ve onur kırıcı davranışlarda bulunulamaz."

31. 5275 sayılı Kanun'un "*Hapis cezalarının infazında gözetilecek ilkeler*" başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Hapis cezalarının infaz rejimi, aşağıda gösterilen temel ilkelere dayalı olarak düzenlenir:

...

b) ...Hürriyeti bağlayıcı cezanın zorunlu kıldığı hürriyetten yoksunluk, insan onuruna saygının korunmasını sağlayan maddi ve manevi koşullar altında çektilir...

... "

32. 5275 sayılı Kanun'un "*Zorlayıcı araçların kullanılması*" başlıklı 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Hiçbir hâlde zincir ve demire vurmak tedbir olarak uygulanmaz. Kelepçe ve bedensel hareketleri kısıtlayıcı araçlar;

a) Yetkili makamın önüne getirildiğinde çıkarılmak kaydıyla, sevk ve nakil sırasında kaçmayı önlemek için,

b) Hekimin talimat ve gözetiminde olmak üzere tıbbî nedenlerle,

c) Diğer kontrol usûllerinin yetersizliği hâlinde hükümlünün kendisine veya başkalarına zarar vermesine veya eşyayı tahrip etmesine engel olmak için kurum en üst amirinin emriyle,

Kullanılabilir."

33. 5275 sayılı Kanun'un "*Nakillerde alınacak tedbirler*" başlıklı 58. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"Hükümlülerin kuruma veya başka bir yere götürülüp getirilmesi sırasında, halkla bir araya gelmelerine ve başkaları tarafından görülmelerine engel olacak tedbirler alınır."

"Hükümlü, havalandırma ve ışık durumu yetersiz araçlarla, eziyet verici veya onur kırıcı şekilde nakledilemez. Nakil sırasında alınacak tedbirler, hükümlünün firarını önleyici ve yukarıdaki fıkra yazılı engelleri gerçekleştirici sınırları aşamaz, birbirleriyle ve görevlilerle herhangi bir tartışmaya girmelerini engelleyici boyutları geçemez."

34. 5275 sayılı Kanun'un "*Hükümlünün Muayene ve Tedavisi*" başlıklı 78. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"Kurumun sağlık koşullarının düzenlenmesi, hükümlünün acil veya olağan muayene ve tedavisi kurumun hekimi tarafından yapılır. Genel veya hastalık nedeniyle yapılan tüm muayene ve tedavi sonuçları, sağlık izleme kartına işlenir ve dosyasında saklanır."

"Sağlık Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile üniversitelerin sağlık kuruluşları, hükümlülerin tedavileri bakımından gerekli yardımları yapmakla görevlidirler."

35. 5275 sayılı Kanun'un "Hastaneye sevk" başlıklı 80. maddesi şöyledir:

"(1) Hükümlünün sağlık nedeniyle hastaneye sevkine gerek duyulduğunda durum, kurum hekimi tarafından derhâl bir raporla ceza infaz kurumu yönetimine bildirilir."

36. 4483 sayılı Kanun'un "Kapsam" başlıklı 2. maddesinin beşinci fıkrası şöyledir:

"765 sayılı Türk Ceza Kanununun 243 ve 245 inci maddeleri ile 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 154 üncü maddesinin dördüncü fıkrası kapsamında açılacak soruşturma ve kovuşturmalarda bu Kanun hükümleri uygulanmaz."

37. Olay tarihinde yürürlükte olan 6/4/2006 tarihli ve 26131 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan mülga Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün (Tüzük) "Hükümlünün muayene ve tedavi istekleri" başlıklı 94. maddesi ile 29/3/2020 tarihli ve 31083 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik'in (İnfaz Yönetmeliği) "Hükümlünün muayene ve tedavi istekleri" başlıklı 79. maddesi şöyledir:

"(1) Hükümlü, beden ve ruh sağlığının korunması, hastalıklarının tanısı için muayene ve tedavi olanaklarından, tıbbi araçlardan yararlanma hakkına sahiptir. Bunun için hükümlü öncelikle kurum revirinde, mümkün olmaması hâlinde Devlet veya üniversite hastanelerinin mahkûm koşullarında tedavi ettirilir."

38. Mülga Tüzük'ün "Zorlayıcı araçların kullanılması" başlıklı 155. maddesi ile İnfaz Yönetmeliği'nin "Zorlayıcı araçların kullanılması" başlıklı 123. maddesi şöyledir:

"(1) Hiçbir hâlde zincir ve demire vurmak tedbir olarak uygulanmaz. Kelepçe ve bedensel hareketleri kısıtlayıcı araçlar;

a) Çocuk hükümlüler hariç olmak üzere, yetkili makamın önüne getirildiğinde çıkarılmak kaydıyla, sevk ve nakil sırasında kaçmayı önlemek için,

b) Kurum revirinde veya sağlık kuruluşunda hükümlü hakkında uygulanacak muayene, teşhis ve tedavi sırasında, muayene, teşhis ve tedavi işlemlerinin güvenli bir şekilde yerine getirilmesi için zorunlu görülmesi hâlinde cezaevi tabibi veya hekimin talep ve gözetiminde,

c) Diğer kontrol usûllerinin yetersizliği hâlinde hükümlünün kendisine veya başkalarına zarar vermesine veya eşyayı tahrip etmesine engel olmak için kurum en üst amirinin emriyle,

kullanılabilir."

39. 21/1/2017 tarihli ve 29955 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Yönetmeliği'nin "Mülki görevlerin esasları" başlıklı 11. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Jandarma;

...

g) Ceza infaz kurumlarının dış korumalarını sağlayıcı önlemleri alır, tutuklu ve hükümlülerin sevk ve nakilleriyle muhafazalarını sağlar.

...”

40. 1/8/1998 tarihli ve 23420 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Hasta Hakları Yönetmeliği’nin “İlkeler” başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Sağlık hizmetlerinin sunulmasında aşağıdaki ilkelere uyulması şarttır:

a) Bedenî, ruhi ve sosyal yönden tam bir iyilik hali içinde yaşama hakkının, en temel insan hakkı olduğu, hizmetin her safhasında daima gözönünde bulundurulur.

b) Herkesin yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkını haiz olduğu ve hiçbir merci veya kimsenin bu hakkı ortadan kaldırmak yetkisinin olmadığı bilinerek, hastaya insanca muamelede bulunulur.

c) Sağlık hizmetinin verilmesinde, hastaların, ırk, dil, din ve mezhep, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefî inanç ve ekonomik ve sosyal durumları ile sair farklılıkları dikkate alınamaz. Sağlık hizmetleri, herkesin kolayca ulaşabileceği şekilde planlanıp düzenlenir.

d) Tıbbî zorunluluklar ve kanunlarda yazılı haller dışında, rızası olmaksızın kişinin vücut bütünlüğüne ve diğer kişilik haklarına dokunulamaz.

...”

41. 26/1/2017 tarihinde Sağlık Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Bakanlık arasında imzalanan Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetim, Dış koruma, Hükümlü ve Tutukluların Sevk ve Nakilleri ile Sağlık Hizmetlerinin Yürütülmesi Hakkında Protokol’ün “Muayenelerde güvenliğin ve hasta mahremiyetinin sağlanması” başlıklı 38. maddesi şöyledir:

“(1) Ceza infaz kurumu müdürlüğü bulunan yerlerdeki hastanelerde firara karşı engellerin bulunduğu muhafazalı muayene odaları oluşturulur.

2) Hükümlü ve tutukluların hastanelerde muayeneleri, firara karşı engellerin bulunduğu muhafazalı odalarda yapılır. Jandarma muayene esnasında oda dışında bulunur ve gerekli güvenlik tedbirlerini alır. Doktorun yazılı olarak talep etmesi halinde jandarma, hükümlü ve tutuklunun kadın olması durumunda ise varsa öncelikle kadın infaz ve koruma memuru muayene odasında bulunur.

3) Ancak, hükümlü ve tutukluların muayene esnasında yaptıkları her türlü mevzuata aykırı talepleri ilgili sağlık personeli tarafından anında jandarma devriye komutanına bildirilir.

4) Hastanelerde tutuklu ve hükümlüler için muhafazalı muayene odaları yapılıncaya kadar bu odalarda veya acil müdahale ve işlem yapılan yerlerde jandarma bulunur ve doktorla hasta arasında geçecek konuşmaları duymayacak uzaklıkta koruma tedbirini alır. Hükümlü ve tutuklunun kadın olması durumunda ise muayene odasında veya tetkikin yapıldığı yerde imkânlar ölçüsünde kadın jandarma personeli görevlendirilir. Kadın

jandarma personelinin bulunmaması veya sayısının yeterli olmaması halinde kadın infaz ve koruma memuru güvenliği sağlar.

5) Muayene odasının veya tetkikin yapıldığı yerin güvenliğinin kadın infaz ve koruma memurları tarafından sağlandığı hallerde, jandarma muayene odasının veya tetkikin yapıldığı yerin çıkış noktalarında firara karşı gerekli güvenlik önlemlerini alır.”

B. Uluslararası Hukuk

42. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre kısıtlama yöntemlerinden biri olan kelepçeleme, yasal yakalama ya da tutuklama ile bağlantılı olarak uygulandığında ve koşulların makul olarak gerektirdiğinden daha fazla güç kullanma ya da kamuya teşhir içermediğinde genellikle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme) 3. maddesi yönünden bir sorun teşkil etmez (*Raninen/Finlandiya*, B. No: 20972/92, 16/12/1997, § 56; *Öcalan/Türkiye* [BD], B. No: 46221/99, 12/5/2005, § 182; *Gorodnitchev/Rusya*, B. No: 52058/99, 24/5/2007, §§ 101, 102, 105, 108; *Miroslaw Garlicki/Polonya*, B. No: 36921/07, 14/6/2011, §§ 73-75).

43. AİHM, *Henaf/Fransa* (B. No: 65436/01, 27/11/2013) kararında ceza infaz kurumunda bulunan başvurunun hastaneye nakli sonrası gece yatağa zincirlenmesi hususunu Sözleşme’nin 3. maddesi kapsamında incelemiştir. Ceza infaz kurumu idaresi takdir yetkisini refakat eden memurlara bırakmış, özel bir yüksek güvenlik uyarısı yapmamıştır. İki polis memuru başvurucuya kelepçe ile hastanede de gece boyunca ayak bileklerinden birini karyolaya bağlayan zincir takmıştır. AİHM kelepçelemenin kanuna uygun bir gözetimle bağlantılı olarak yapıldığı ve makul olarak gerekli kabul edilebilecek düzeyi aşan ölçüde güç kullanımı veya kamuya açıklık söz konusu olmadığı takdirde normalde 3. madde anlamında bir sorun olmayacağını belirtmiştir. Bu bağlamda kişinin kaçma, yaralanma ya da bir zarara yol açma tehlikesi ile tıbbi tedavi için hastaneye transferin özel şartlarının değerlendirilmesinin önemli olduğunu açıklamıştır. AİHM, tehlikelilikle ilgili olarak başvuru hakkında çeşitli hükümler olduğunu ancak bunların hiçbirinin şiddete yönelik olmadığını dikkate almıştır. Başvurucunun ceza infaz kurumunda geçici bir psikolojik rahatsızlık sebebiyle tek bir eylemi dışında bir huzursuzluğa yol açmadığını, bu eylemin de şiddet içermediğini vurgulamıştır (*Henaf/Fransa*, § 50). Ayrıca ceza infaz kurumu müdürünün başvurunun normal şartlarda sevk edilebileceğine dair yazısına dikkat çeken AİHM, başvurunun oluşturduğu iddia edilen tehlikenin onu iki polis memurunun oda dışında nöbet tutarken yatağa zincirlemeyi haklı göstermediğini kabul etmiştir (*Henaf/Fransa*, §§ 51, 52). Mevcut davada başvurunun yaşını, sağlık durumunu, güvenlik riski oluşturduğuna dair öncesinde ciddi endişe uyandıran bir davranışının olmasını ve ceza infaz kurumu müdürünün yazısını gözetken AİHM iki polis memurunun da oda dışında nöbet tutması nedeniyle başvuruya konu kısıtlamaların güvenlik ihtiyacıyla karşılaştırıldığında orantısız olduğu kanaatine varmıştır (*Henaf/Fransa*, § 56). AİHM başvurunun mahremiyetinin korunması iddiasının da olayın şartlarında zincirle yatağa bağlanmayı haklı göstermediğini belirtmiştir (*Henaf/Fransa*, § 58). Sonuç olarak ulusal makamların başvurucuya yönelik davranışlarının Sözleşme’nin 3. maddesindeki hükümlere uygun olmadığını belirtmiş, mevcut davadaki kısıtlamaların insanlık dışı bir muamele anlamına geleceği sonucuna varmıştır (*Henaf/Fransa*, § 59).

44. AİHM muayene sırasında uygulanan güvenlik tedbirlerini incelediği *Filiz Uyan/Türkiye* (B. No: 7496/03, 8/1/2009) kararında, uygulanabilir seçenekler olduğu hâlde başvurunun kelepçesinin jinekoloji muayenesi sırasında ısrarla çıkarılmamasının ve üç

erkek güvenlik görevlisinin bir paravanın arkasına geçerek odada bulunmasının orantısız güvenlik tedbiri olduğunu, bu tür muayeneleri olması gereken ve terörle ilgili suçlardan mahkûm edilen tüm tutuklular için katı gereklerin olduğunu, katı tedbirlerin mahkûmun taşıdığı risklere ve gerçekleştirilecek muayenenin türüne bağlı olarak esnek ve daha pratik bir yaklaşıma izin vermediğini, başvurunun jinekolojik muayenesi hususunda söz konusu tedbirleri gerektirecek ölçüde güvenlik riski olduğunun kanıtlanamadığını değerlendirmiştir. AİHM, muayene gerçekleştirilmemiş olsa bile yukarıda kaydedilen güvenlik şartlarının başvurunun utanmasına, sıkıntı duymasına ve onurunun kırılmasına yol açtığı sonucuna ulaşarak Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.

45. AİHM, *Ercan Akpınar/Türkiye* (B. No: 34187/11, 18/6/2019) kararında dış tedavisi için ceza infaz kurumu kampüsü içinde bulunan hastaneye götürülen ve muayene sırasında kelepçesinin çıkarılmasını isteyen, dış hekiminin muayene için kelepçenin çıkarılmasının gerekli olmadığını bildirmesi üzerine muayene olmak istemediğini belirterek tedavi olmayı reddeden başvurunun organize çete hâlinde silahlı soygun yapma ve adam öldürme suçlarından cezaya mahkûm edildiğini, 2000 yılından beri cezasını çektiğini, ihtilaf konusu olayın ise 2010 yılında gerçekleştiğini, başvurunun tehlikelilik hâlinin sürdüğünün (ceza infaz kurumundaki psikolojik takibi hakkında raporlar, ceza infaz kurumu idaresinin diğer mahkûmlar veya gardiyanlarla ilişkileri hakkında değerlendirmeleri gibi deliller) ortaya konulmadığını belirterek ihlal sonucuna varmıştır.

46. AİHM, *A.T./Estonya* (B. No: 23183/15, 13/11/2018) kararına konu olayda ise başvuranın tehlikelilik durumunun devam ettiğinin ortaya konulması, kelepçelemenin gerekçelendirilmesi, başvurucuya aşırı bir güç kullanımının söz konusu olmaması ve başvurunun kelepçelenmesinden kaynaklanan herhangi bir sağlık sorunu olmaması nedeniyle -başvuruda kelepçelenme nedeniyle yara oluşmasına rağmen- ihlal sonucuna varmamıştır.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

47. Anayasa Mahkemesinin 20/3/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

48. Başvurucu; kelepçesinin çıkarılmaması suretiyle tedavisinin engellendiğini, terör suçundan mahkûm olması nedeniyle hastaneye sevkten sorumlu jandarma komutanının kendisine ayrımcılık yaptığını, ayrıca bu kişinin hakareti ile fiziki ve psikolojik şiddetine maruz kaldığını, bu olaylar hakkında etkili bir ceza soruşturması da yürütülmediğini belirterek özel hayata ve aile hayatına saygı, adil yargılanma ve etkili başvuru hakları ile kötü muamele yasağının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

49. Bakanlık görüşünde, kolluk görevlilerinin başvurunun direncini kıracak ölçüde zor kullandığı ve fiziki şiddete başvurmadan başvurucuyu İnfaz Kurumunun nakil aracına bindirdiği belirtilmiş, konuyla ilgili Anayasa Mahkemesi ve AİHM içtihadı aktarılmış ve Başsavcılığın başvurunun iddiaları üzerine etkili soruşturma ile ilgili ölçütleri karşılayan bir soruşturma yürüttüğü açıklanmıştır.

50. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında ihlal iddialarını tekrar etmiştir.

B. Değerlendirme

51. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun tıbbi teşhis için gerekli olan görüntüleme işlemi sırasında kelepçenin çıkarılmamasından, fiziki ve psikolojik şiddete maruz kalmasından ve bu konuda etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesinden yakındığı anlaşılmıştır. Bu nedenle başvuru, kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

52. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı ile üçüncü fıkrası şöyledir:

"Herkes, ... maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

...

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleyle tâbi tutulamaz."

53. Anayasa'nın "Devletin temel amaç ve görevleri" başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, ... kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

54. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

55. İnsan onurunun korunması amacıyla Anayasa'nın 17. maddesinin ilk fıkrasında maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı güvence altına alınmış; aynı maddenin üçüncü fıkrasıyla da kişilere işkence ve eziyet yapılması, kişilerin insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleyle tabi tutulması yasaklanmıştır. Bu yasak için herhangi bir istisnanın kabul edilmemesi ve Anayasa'nın 15. maddesinde savaş, seferberlik hâli veya olağanüstü hâllerde de kişinin maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamayacağını ifade edilmesi, yasağın mutlak niteliğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte yasak, tüm kötü muamele durumlarını kapsamaz. Bir muamelenin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi, asgari bir ağırlık derecesine (ciddiyet seviyesine) ulaşmasına bağlıdır. Asgari ağırlık derecesine ulaşıp ulaşılmadığı, görecelidir ve

somut olayın koşullarının değerlendirilmesiyle belirlenir. Yapılacak değerlendirmede muamelenin süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi etkenler önem taşır. Bu etkenlere ardındaki kasıt veya saik ile birlikte muamelenin amacı da eklenebilir. Ayrıca gerilimin ve duyguların yükseldiği atmosfer gibi muamelenin yapıldığı bağlam da dikkate alınması gereken diğer bir etkindir (*Cezmi Demir ve diğerleri* [1. B.], B. No: 2013/293, 17/7/2014, §§ 80, 83; *Ali Rıza Özer ve diğerleri* [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 72, 74, 75; *K.K.* [GK], B. No: 2020/34532, 29/5/2024, § 26).

56. Anayasa'nın 17. maddesi, tutuklu ve hükümlülerin tutulma koşullarının da insan onuruna yakışır bir şekilde olmasını koruma altına alır. Bu nedenle tutuklu ve hükümlüler özgürlükten mahrum kalmalarının doğal sonucu olan kaçınılmaz elem seviyesinden daha fazla sıkıntı veya eziyet çekecekleri bir duruma sokulmamalıdır. Ayrıca bu kişilerin sağlık ve esenlikleri yeterli bir şekilde güvence altına alınmalı ve bu kişilere gereken tıbbi yardım sağlanmalıdır (*Turan Günana* [1. B.], B. No: 2013/3550, 19/11/2014, § 39).

57. Güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerinin, tutumu nedeniyle kendisine karşı güç kullanılması kesin olarak gerekli olmayan bir kişiye karşı fiziksel güce başvurmaları, kişi üzerindeki etkisi ne olursa olsun ilke olarak Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eder. Kesin gerekli olduğu hâllerde de güç, aşırıya kaçmadan kullanılmalı ve kişinin tutumuyla orantılı olmalıdır (*Ali Rıza Özer ve diğerleri*, § 81; *K.K.* § 27).

58. Hukuka uygun olarak tutulan bir kişinin kaçmasının ya da kendisine veya başkasına zarar vermesinin önlenmesi için kelepçe gibi bedensel hareketleri kısıtlayıcı araçlara başvurulması, makul ölçüde gerekli olanın ötesinde güç kullanımı ya da kamuya teşhir içermemesi durumunda genellikle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası yönünden sorun oluşturmaz. Tutmanın haksız olduğunun sonradan anlaşılması da sonucu değiştirmez (bazı değişikliklerle birlikte bkz. *Ö.U.* [1. B.], B. No: 2016/62587, 23/6/2020, §§ 32, 35; *Bulut Doğan* [2. B.], B. No: 2020/977, 22/5/2024, § 37).

59. Bununla birlikte kelepçe gibi hareket kısıtlayıcı araçların kullanımı, somut olayın koşulları nedeniyle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi için aranan asgari ağırlık derecesine ulaşabilir. Bu konuda yapılacak değerlendirmede tutulananın mahkûm olduğu suçun ağırlığı, adli sicil kaydı ve şiddet geçmişi ile tutumu; muamelenin kamusal niteliği, süresi ve tutulananın fiziksel sağlığı ile ruhsal sağlığı üzerindeki etkileri gibi hususlar dikkate alınabilir. Muayene sırasında hareket kısıtlayıcı araçların kullanımı konusunda yapılacak değerlendirmede muayenenin kapsam ve mahiyeti de gözetilebilir.

60. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasıyla yasaklanan muamelelerin varlığına ilişkin iddialar, uygun delillerle desteklenmelidir. Bu delillerin değerlendirilmesinde sözü edilen delillerin iddiayı makul şüphenin ötesinde ispat edip etmediği gözetilmelidir. Bununla birlikte yeterince ciddi, açık ve tutarlı emareler ya da aksi ispat edilemeyen birtakım karineler de iddianın ispatı için yeterli kanıt teşkil edebilir (*K.K.*, § 28; bazı değişikliklerle birlikte bkz. *Cezmi Demir ve diğerleri*, § 95; *Ali Rıza Özer ve diğerleri*, § 83).

61. Kişinin gözaltı veya tutukluluk gibi devletin kontrolü altında bulunduğu sırada yaralanması hâlinde yetkili makamlar, bu olaya ilişkin olarak tatmin edici ve inandırıcı bir açıklama getirmekle yükümlüdür (*S.D.* [1. B.], B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 89, 90; *Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek* [1. B.], B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 95) zira bu tür olayların gerçekleşme koşullarına ilişkin bilgiler çoğunlukla yetkili makamların erişimindedir (*Ferit Kurt ve diğerleri* [2. B.], B. No: 2018/9957, 8/6/2021, § 74).

62. Anayasa'nın 17. maddesi -“Devletin temel amaç ve görevleri” başlıklı 5. maddedeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bireyin bir devlet görevlisinin hukuka aykırı ve Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin *savunulabilir* iddiası hakkında etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Kötü muamelelerin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunduğuyla ilişkin olarak yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili olarak bir ceza soruşturması açılmalıdır. Ceza soruşturmasının Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili olduğunun kabul edilebilmesi için soruşturmayı yürüten kişiler olaya karışan kişilerden bağımsız olmalı, soruşturmada olayı aydınlayabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci gerektiği ölçüde kamu denetimine açık olmalı, mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli ve soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (*Tahir Canan* [1. B.], B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 25; *Cezmi Demir ve diğerleri*, §§ 111, 112, 114-117; *Ali Rıza Özer ve diğerleri*, §§ 101-103). Ayrıca soruşturma sonunda verilen karar, kullanılan gücün gerekliliği ve orantılılığıyla ilgili bir değerlendirme içermelidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. *Cebirail Bektaş ve Yüksel Şahin* [2. B.], B. No: 2015/4787, 25/9/2019, § 64).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

i. Tıbbi Teşhis İçin Gerekli Olan Görüntüleme İşlemi Sırasında Kelepçenin Çıkarılmamasına İlişkin İddia

63. Başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma ve resmi belgede sahtecilik suçlarından toplam 8 yıl 9 ay hapis cezasına mahkûm edilmesine ilişkin kararın 1/3/2017 tarihinde kesinleştiği anlaşılmıştır. Bu tarihten başvuruya konu olayın yaşandığı 9/1/2019 tarihine kadar geçen sürede başvurucunun kaçma veya başkalarına ya da kendisine zarar verme konusunda tehlike oluşturup oluşturmadığı konusunda bir bilgi başvuru dosyasında bulunmamaktadır. Ayrıca İnfaz Kurumunca Diş Hastanesine yazılan sevk yazısı ile başvurucunun Diş Hastanesine götürülmek üzere jandarma görevlilerine teslimi nedeniyle düzenlenen belgede başvurucunun kaçma veya başkalarına ya da kendisine zarar verme tehlikesiyle ilgili bir değerlendirmeye yer verilmediği görülmüştür (bkz. § 6).

64. Başvurucu, diğer mahpuslarla birlikte 9/1/2019 tarihinde Diş Hastanesine götürülmüştür. Jandarma görevlileri öncelikle üç mahpusun diş röntgenlerini çektiler muayenelerini yaptırmıştır. Sonrasında sıra başvurucu ile bir başka mahpusa gelmiştir (bkz. § 11). Diğer mahpusun diş röntgeninin çekilmesinin akabinde başvurucu, röntgen çekimi için kelepçesinin açılmasını istemiştir. Röntgen çekiminde görevli sağlık görevlisi, Jandarma S.Ö.ye hastanın talebi hâlinde kelepçenin çıkarılması gerektiği yönünde talimat aldıklarını söyleyip S.Ö.yü sorumlu sağlık görevlisine yönlendirmiştir. Sorumlu sağlık görevlisi de kelepçenin tutuklu ve hükümlülerin talebi doğrultusunda açılacağını belirtmiştir. S.Ö. kelepçenin açılıp açılmayacağı konusunda inisiyatifin güvenlik birimlerinde olduğunu ve kelepçenin röntgen çekimine engel oluşturmadığını söyleyerek başvurucunun kelepçesini açmamıştır. Netice olarak kelepçeli olarak röntgen çekimini reddetmesi nedeniyle başvurucu, muayene ettirilmeden İnfaz Kurumuna götürülmüştür (bkz § 18).

65. Devletin mahpuslara gerekli tıbbi tedaviyi kamu hastanelerinde sağlarken sağlık çalışanlarının ve diğer hastaların güvenliğini sağlaması gerekli olsa da jandarma S.Ö.nün, kelepçenin çıkarılıp çıkarılmaması hususunda karar verirken başvurunun başkalarına yahut kendisine zarar verme veya kaçma tehlikesi olup olmadığını değerlendirmede anlaşılmıştır. Nitekim jandarma görevlilerince düzenlenen tutanakta anlaşıldığına göre başvurunun o ana kadar kaçma veya başkalarına yahut kendisine zarar verme konusunda bir tutumu olmamıştır. Kaldı ki başvurunun dış röntgeninin çekileceği sırada S.Ö.nün yanında jandarma görevlileri Y.D. ve O.G. ile İnfaz Koruma Memuru N.S. bulunmaktadır (bkz. § 19). Röntgen çekiminde görevli sağlık görevlisi ile sorumlu sağlık görevlisinin kelepçenin tutuklu ve hükümlülerin talebi doğrultusunda açılabilceğini belirtmeleri de kelepçe kullanımının “hekimin talimat ve gözetiminde olmak üzere tıbbi nedenler[den]” (bkz. § 32) kaynaklanmadığını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla kaçma veya başkalarına yahut kendisine zarar verme tehlikesi olmamasına rağmen başvurunun kelepçeleri dış muayenesi için gerekli olduğu anlaşılan röntgen çekimi sırasında açılmamış ve sonuç olarak başvuru olay tarihinde dış hekimine muayene olamamıştır. Bu bakımdan başvurunun kelepçesinin röntgen çekimi için çıkarılmaması, somut olayın koşulları nedeniyle Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi için aranan asgari ağırlık derecesine ulaşmıştır. Anayasa Mahkemesinin Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında yasaklanan muamelelerle ilgili değerlendirmelerine göre başvurunun maruz kaldığı muamele, insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir muamele olarak kabul edilebilir (bahsi geçen muamelelerle ilgili ayrıntılı açıklamalar için birçok karar arasından bkz. *Cezmi Demir ve diğerleri*, §§ 84-91; *S.D.*, §§ 84-88). Bu durumda insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutu ihlal edilmiştir.

66. Etkili soruşturma yükümlülüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddiaya gelince Başsavcılığın konuyla ilgili olarak iki ayrı soruşturma yürüttüğü görülmüştür.

67. Genel soruşturma hükümlerine göre yürütülen soruşturmada Başsavcılık, başvurunun Dış Hastanesine sevkinde görevli jandarma personelinin kimlik bilgilerini elde etmesine rağmen bu kişilerin ifadesine başvurmamıştır. Ayrıca soruşturmada röntgen çekiminden sorumlu sağlık görevlisi ile sorumlu sağlık görevlisinin ifadeleri alınmamıştır. Dolayısıyla soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmamıştır. Anılan soruşturma sonunda Başsavcılık; güvenlik zafiyeti ve mahpuslar için ayrı bir muayene odasının olmaması sebebiyle güvenlik birimlerinin ilgili yönetmeliklere uygun olarak başvurunun kelepçesini açmadığı gerekçesiyle kovuşturmayla yer olmadığına karar vermiştir. Ne var ki jandarma görevlilerinin olay nedeniyle düzenledikleri tutanakta başvurunun röntgen çekiminin yapılacağı ana kadar var olan bir güvenlik riskinden söz edilmemektedir. Ayrıca kelepçe 5275 sayılı Kanun’un “*Zorlayıcı araçların kullanılması*” başlıklı 50. maddesine göre -diğer hâller dışında- hekimin talimat ve gözetiminde olmak üzere tıbbi nedenlerle, olay tarihinde yürürlükte bulunan mülga Tüzük’ün “*Zorlayıcı araçların kullanılması*” başlıklı 155. maddesine göre ise -diğer hâller dışında- muayene, teşhis ve tedavi sırasında, muayene, teşhis ve tedavi işlemlerinin güvenli bir şekilde yerine getirilmesi için zorunlu görülmesi hâlinde ceza infaz kurumu tabibi veya hekimin talep ve gözetiminde kullanılabilir. Bu bakımdan Başsavcılık, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmış ve temelden yoksun bir sonuca ulaşmıştır.

68. Soruşturma izni talebiyle ilgili süreçte Vali, S.Ö.nün başvurunun tedavi olmasını engelleyecek bir davranışta bulunmadığına işaret ederek soruşturma izni vermemiş;

başvurucunun bu karara yaptığı itiraz da Dava Dairesince S.Ö. hakkında soruşturma yapılmasına yeterli bilgi ve belgenin dosyada mevcut olmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir (bkz. §§ 21, 23). Bununla birlikte ne soruşturma izni talebiyle ilgili karar verilirken ne de soruşturma izni verilmemesine ilişkin karara yapılan itiraz değerlendirilirken 5275 sayılı Kanun'un 50. maddesi ile mülga Tüzük'ün 155. maddesinin kapsamı nazara alınmıştır. Ayrıca başvurucunun röntgen çekiminin yapılacağı ana kadar kaçma veya başkalarına ya da kendisine zarar verme konusunda tehlike arz ettiğine dair bulgunun olmadığı ve S.Ö'nün herhangi bir somut risk değerlendirmesine dayanmayan davranışı nedeniyle başvurucunun olay tarihinde muayene olamadığı dikkate alınmamıştır. Bu sebeple Dava Dairesinin yaptığı inceleme Anayasa'nın 17. maddesinin gerekliliklerini karşılamaktan uzaktır.

69. İzah edilen nedenlerle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının usul boyutu da ihlal edilmiştir.

70. Açıklanan gerekçelerle tıbbi teşhis için gerekli olan görüntüleme işlemi sırasında kelepçenin çıkarılmadığı iddiası yönünden Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Basri BAĞCI, İrfan FİDAN, Muhterem İNCE, Yılmaz AKÇİL ve Ömer ÇINAR bu görüşe katılmamıştır.

ii. Fiziki Şiddet İddiası

71. Başvurucu, hakarete uğradığını iddia etse de başvuru dosyasındaki hiçbir bilgi bu iddiayı doğrulamamaktadır. Bununla birlikte kelepçesinin röntgen çekimi için çıkarılmaması nedeniyle başvurucunun S.Ö. ile bir tartışma yaşadığı açıktır. Diş Hastanesinden temin edilen görüntü kayıtlarını inceleyen bilirkişi tarafından hazırlanan rapora göre başvurucu, arkasında duran jandarma komutanına (S.Ö.) “*Naparsın? Bir dakika, sen itemezsin beni, itemezsin beni. Sen kim oluyorsun?*” diye sorunca jandarma komutanı (S.Ö.) başvurucuyu dört defa itmiş, son itişini de başvurucunun saçından tutarak yapmıştır (bkz. § 12).

72. S.Ö'nün sık sık arkasına dönüp kendisiyle tartışmaya giren başvurucuyu disiplin ve düzenin sağlanması amacıyla önüne döndürmek için itmesi, başvurucunun tutumuyla orantılı bir davranış olarak kabul edilebilir ancak Diş Hastanesi gibi kamuya açık bir yerde başvurucunun saçından tutularak itilmesi başvurucunun tutumuyla orantılı bir eylem değildir ve kuşkusuz insan haysiyetiyle bağdaşmaz. Bu nedenle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutu ihlal edilmiştir.

73. Konu hakkında yürütülen soruşturmanın etkililiği meselesine gelince Başsavcılığın başvurucunun 10/1/2019 ve 18/1/2019 tarihlerinde yaptığı suç duyuruları üzerine başlattığı soruşturmaları birleştirdiği, Vali'den soruşturma izni istediği ancak soruşturma izni verilmemesine rağmen kasten yaralama suçu yönünden işlemden kaldırma kararı yerine kovuşturmaya yer olmadığına karar verdiği görülmektedir (bkz. §§ 15, 16, 24). Dolayısıyla anılan soruşturma da 4483 sayılı Kanun'un 2. maddesinin beşinci fıkrası gözetilerek genel soruşturma hükümlerine göre yürütülmüştür.

74. Başsavcılık, daha önce de ifade edildiği gibi başvurunun Dış Hastanesine sevkinde görevli jandarma personelinin kimlik bilgilerini elde etmesine rağmen bu kişilerin ifadesine başvurmamıştır (bkz. § 67). Ayrıca İnfaz Kurumunda görevli doktor tarafından yapılan muayene nedeniyle düzenlenen belgede bazı bulgular tespit edilmesine ve Dış Hastanesinden temin edilen görüntü kayıtlarını inceleyen bilirkişi tarafından hazırlanan raporda S.Ö.nün başvuruçuyu saçından tutarak ittiği açıkça belirtilmesine rağmen Başsavcılık bilirkişi raporunun başvurunun iddiasını doğrulamadığı kanaatine ulaşmıştır. Bu bakımdan Başsavcılıkça olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmadığı gibi temelden yoksun bir sonuca da varılmıştır.

75. İzah edilen nedenlerle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının usul boyutu da ihlal edilmiştir.

76. Açıklanan gerekçelerle fiziki şiddet iddiası yönünden Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

İrfan FİDAN, Muhterem İNCE, Yılmaz AKÇİL , Ömer ÇINAR ve Metin KIRATLI bu görüşe katılmamıştır.

VI. GİDERİM

77. Başvurucu, ihlalin tespiti ile manevi tazminat olarak kendisine 50.000 TL ödenmesine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

78. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği soruşturma makamınca yapılması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek soruşturma sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. *Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aliğül Alkaya ve diğerleri (2)* [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu (3)* [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

79. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin soruşturmanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı, varılan sonuçtan bağımsız olup soruşturmanın şüpheli kişi veya kişiler hakkında kamu davası açılması gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak soruşturmanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yapılacak yeniden yapılacak soruşturma sonunda da delillerin soruşturma ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili soruşturma makamına aittir.

80. Anayasal hak ihlali aynı zamanda Dava Dairesince yapılan incelemenin Anayasa'nın 17. maddesinin gerekliliklerini karşılamamasından ileri gelmiştir. Bu durumda, Dava Dairesince yapılan incelemenin niteliği itibarıyla yargılama faaliyeti olmadığı dikkate alınarak insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının usul boyutunun ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı

fıkrasına göre yapılması gerekenlere hükmedilmelidir. Bu sebeple ilgili hakkında soruşturma yapılması maksadıyla soruşturma izni verilmemesine ilişkin kararın kaldırılması ve başvurunun vekili aracılığıyla yaptığı itirazın kabulü için kararın bir örneğinin Dava Dairesine gönderilmesine karar verilmesi gerekmektedir.

81. Talebine bağlı kalınarak başvurucuya manevi zararları karşılığında net 50.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tıbbi teşhis için gerekli olan görüntüleme işlemi sırasında kelepçenin çıkarılmaması nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Fiziki şiddet nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. 1. Tıbbi teşhis için gerekli olan görüntüleme işlemi sırasında kelepçenin çıkarılmaması nedeniyle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının İHLAL EDİLDİĞİNE Basri BAĞCI, İrfan FİDAN, Muhterem İNCE, Yılmaz AKÇİL ve Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

2. Fiziki şiddet iddiası yönünden Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının İHLAL EDİLDİĞİNE İrfan FİDAN, Muhterem İNCE, Yılmaz AKÇİL, Ömer ÇINAR ve Metin KIRATLI'nın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlaline ilişkin sonuçların ortadan kaldırılması için genel soruşturma hükümlerine göre yeniden soruşturma yapılmak üzere İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2019/26593) GÖNDERİLMESİNE, ayrıca kararın bir başka örneğinin gerekli işlemlerin yapılması maksadıyla soruşturma dosyasıyla birlikte İstanbul Bölge İdare Mahkemesi Birinci İdare Dava Dairesine (E.2019/526, K.2019/770) gönderilmek üzere yine İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No:2019/12066) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 50.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/3/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

1. Somut olay, ceza İnfaz kurumunda hükümlü olarak bulunan başvuruçunun diş tedavisi için getirildi sağlık kuruluşunda diş röntgeninin çekilmesi sırasında kelepçelerinin çözülmemesi nedeniyle yaşanan olaylara ilişkindir.

2. Tek başına kelepçe kullanılması kötü muamele için ihlal sebebi oluşturacak bir ağırlık teşkil etmemektedir. Bu nedenle kelepçe kullanılması kategorik olarak ihlal sebebi oluşturmamaktadır. Kaldı ki mevzuatın gerekli kıldığı durum ve şartlarda kelepçe kullanılması mümkündür.

3. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 50. maddesinin birinci fıkrasında kelepçenin kullanımına ilişkin kurallar yer almaktadır.

4. Bu düzenlemeye göre, kolluk görevleri yetkili makam önüne çıkana kadar sevk ve nakil sırasında kaçmayı önlemek amacıyla kelepçe kullanma yetkisine haizdirler.

5. Diğer taraftan hekim huzuruna getirilmiş olan bir hükümlünün kelepçesiz olması asıl olmakla birlikte hekimin talimat ve gözetiminde olmak şartıyla, tıbbi nedenlerin gerekli kılması durumunda kişinin kelepçeli olması hali söz konusu olabilmektedir.

6. Somut olayımızda başvuru sevk işlemi sırasında mevzuatın yetki verdiği kapsamda kelepçeli olarak sağlık kuruluşuna getirilmiştir.

7. Başvuru, muayene öncesinde diş röntgeninin çekilmesi sırasında kelepçelerinin çıkartılmasını istemiş devamında da oluşan tartışma ortamı nedeniyle kişinin kelepçesi çıkartılmamış akabinde muayenesi yapılmaksızın sağlık kurumundan kolluk kuvvetleri ile birlikte ayrılmak durumunda kalmıştır.

8. Mevzuat gereği kolluk görevlileri sevk sırasında kişiyi kelepçeleme hakkına sahiptir (5275 Sayılı Kan. Md. 50/1-a). Sağlık muayenesi için getirildiği kurumda ise kelepçesiz olması asıl olup hekimin talebi ile kendisine kelepçe takılabilmektedir (5275 Sayılı Kan. Md. 50/1-b).

9. Somut olayımızda başvuru sevk edildiği kurumda henüz doktor huzuruna çıkartılmamış ve sevk olduğu haliyle kelepçeli olarak röntgen çekim işlemine tabi tutulmak istenmiştir.

10. Röntgen çekim işleminin alacağı süre, niteliği ve yapılacak işlemin kelepçeli olarak icra edilmesinin kötü muamele oluşturma durumu söz konusu değildir.

11. Diğer taraftan başvuru kelepçe takılıp takılmama ile ilgili inisiyatif kullanacak bir hekim huzuruna da henüz çıkartılmış değildir.

12. Somut olay bu haliyle kötü muamele yasağının kapsamına girecek makul bir şiddet eşiğini aşmamıştır.

13. Kişinin uzun süre sabit bir noktaya kelepçelenmesi, teşhir kastiyla topluma gösterilmesi, kelepçeli olarak tıbbi operasyona maruz bırakılması gibi durumlar da söz konusu değildir.

14. Ceza soruşturması açısından konuyu inceleyen adli ve idari makamlar, kolluk mensuplarının görevlerini ifa ederken mevzuat gereği belirlenen hudutlar içerisinde kaldıklarını ve herhangi bir kusur veya kabahatlerinin bulunmadığını vurgulamışlardır.

15. Bu haliyle olayın usul ve maddi boyutu itibariyle ihlal oluşturmadığını değerlendirdiğimizden aksi yöndeki çoğunluk görüşüne iştirak edilmemiştir.

Başkanvekili
Basri BAĞCI

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Mahkememiz çoğunluğu, sevk edildiği hastanede kelepçenin çıkarılmayarak tedavinin engellenmesi, fiziksel şiddet uygulanması, olay hakkında etkili ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine karar vermiştir. Aşağıda açıklanacak gerekçelerle çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

2. Başvurucu, Ceza İnfaz Kurumunun Dış Hekimliğinde muayene edildikten sonra doktor önerisiyle ileri tetkik ve tedavi için Ceza İnfaz Kurumu dışında bir hastaneye sevk edilmiştir. Başvurucu, götürüldüğü hastanede dış röntgeni çekimi sırasında kelepçelerinin çıkarılmaması nedeniyle jandarma görevlileri ile tartışmaya başlamış; jandarma komutanının kelepçenin çıkarılmayacağını bildirmesi üzerine tedaviyi reddederek Ceza İnfaz Kurumuna dönmüştür.

3. Başvurucu, tedavi için götürüldüğü hastanede kelepçesinin çıkarılmayarak tedavisinin engellendiğinden yakınmıştır. Başvurucu, dış röntgeni çekimi yapılacakken kelepçelerinin çıkarılmaması nedeniyle tedaviyi reddetmiştir. Bu durumda başvurunun tedaviyi reddetmesine gerekçe olarak gösterdiği kelepçenin çıkarılmamasının haklı bir sebebe dayanıp dayanmadığı değerlendirilmelidir.

4. Hastanede güvenlik önlemlerinden sorumlu olan jandarma görevlilerince olay günü tutulan tutanakta başvurucudan önce üç tutuklu ve hükümlünün kelepçeli olarak dış röntgeni çektiği, başvurucuya sıra geldiğinde başvurunun kelepçelerinin çıkarılması için yüksek sesle konuşmaya başladığı, görevlilerle tartışmaya girdiği, insanların etraflarına toplanmaya başladığı ve güvenlik zafiyeti olduğu vurgulanmıştır. Tutanakta ayrıca başvurunun sağlık görevlilerine yönelik sorumluluğun onlarda olduğunu, jandarmaya müdahale ederek kelepçeyi açtırmaları gerektiğini söyleyerek sağlık görevlilerini baskı altına almaya çalıştığı belirtilmiştir.

5. Jandarma görevlisi S.Ö., hakkında yapılan ön inceleme kapsamında alınan ifadesinde sağlık görevlisinin tutuklu ve hükümlü isterse kelepçenin açılabilceği yönünde talimat aldıklarını, gerekirse sorumlu ile görüşebileceğini belirtmesi üzerine sorumlunun odasına yöneldiğini, bu sırada başvurunun bağıarak "Siz benim tedavi hakkımı engelleyemezsiniz." dediğini belirtmiştir. Ayrıca sorumlu sağlık görevlisinin de diğer sağlık görevlisi gibi kelepçenin tutuklu ve hükümlülerin talebi doğrultusunda açılabilceğini bildirmesi karşısında güvenlik konusunda inisiyatifin güvenlik birimlerinde olduğunu, kelepçenin röntgen çekimine engel oluşturmadığını, önceki tutukluların kelepçe ile röntgen filmi çektiğini, kişiye özel uygulama yapılamayacağını söylediğini ifade etmiştir. Başvurunun bu sırada bağırma devam etmesi ve çevredeki insanların toplanmaya başlaması üzerine jandarma görevlisi kelepçenin çıkarılmamasına karar vermiştir. Dolayısıyla güvenlik zafiyeti olduğu belirtilmek suretiyle başvurunun firar veya başkalarına zarar verme konusunda tehlikelilik arz edip etmediği sevki gerçekleştiren görevlilerce değerlendirilmiştir.

6. Öncelikle dış tedavisi için hastaneye getirilen ve başkaca bir rahatsızlığı olduğuna dair bir bilgi bulunmayan başvurunun fiziksel açıdan zayıf durumda olmadığına altını çizmek gerekir. Bu durumda hastanede agresif tavırlar sergileyen başvurunun firar veya başkalarına zarar verme konusunda tehlikelilik arz etmediği söylenemeyecektir. PKK/

KONGRA-GEL silahlı terör örgütüne üye olma ve resmi belgede sahtecilik suçundan hükümlü olan başvurunun mahkûmiyet kararı 2017 yılında kesinleşmiş olup suçun niteliğinin yanı sıra mahkûmiyet kararının üzerinden uzun bir süre geçmemesi de başvurunun tehlikeliliğın değerlendirilmesinde önemlidir. Başvurunun Ceza İnfaz Kurumu dışındaki bir sağlık kuruluşunda olduğu, firara yönelik engellerin bulunduğu bir hükümlü servisinde olmadığı da dikkate alındığında hastanede sıkı güvenlik önlemleri alınmasının gerektiği ortadadır. Bu durumda bireyselleştirilmiş güvenlik riskini somut olgularla ortaya koyarak tehlikelilik değerlendirilmesinde bulunan jandarma görevlilerinin keyfi bir tutumu olduğundan söz edilemeyecektir.

7. Öte yandan sağlık görevlilerinin tutuklu veya hükümlü dilerse kelepçenin çıkarılabileceğini beyan ettikleri görülmüştür. Bu durumda sağlık görevlilerince kelepçenin dış röntgeni çekilmesine tıbbi olarak engel teşkil ettiği, bir başka deyişle kelepçenin çıkarılması hususunda tıbbi gerekliliğın bulunduğu yönünde bir değerlendirmede bulunulmadığı ortadadır. Nitekim jandarma görevlisi başvuruödan önce üç tutuklu ve hükümlüye kelepçeli hâlde dış röntgeni çekimi yapıldığını ifade etmiştir. Sağlık görevlilerinin bu üç tutuklu ve hükümlünün dış röntgenini kelepçeli hâlde çekirtmelerinde tıbbi açıdan sakınca olduğuna dair herhangi bir söylemde bulunmadığı, kelepçenin çözülmesini tutuklu veya hükümlünün isteğine bağladıkları anlaşılmıştır. Dolayısıyla güvenlikten sorumlu jandarma personelinin kişiyi özel bir uygulamaya yapılamayacağını belirterek güvenlik zafiyeti oluştugu gerekçesiyle kelepçenin çıkarılma talebini reddetmesi haklı bir sebebe dayanmaktadır.

8. Nitekim Mahkememiz benzer nitelikteki Deniz Şah (5) (B. No: 2020/13465, 21/11/2023) kararında kalp rahatsızlığına bağlı olarak sevk edildiği hastanede holter takılması işleminde sırasında kelepçelerin açılmaması nedeniyle muayene olmak istemediğini belirterek tedavi olmayı reddeden kişinin başvurusunda asgari ağırlık eşiği aşılmadığı sonucuna vararak kötü muamele yasağının ihlal edilmediğine karar vermiştir. Söz konusu olayda, kolluk görevlileri, sağlık görevlisine kelepçenin takılı olmasının holterin yerleştirilmesini engelleyip engellemeyeceğini sormuş, sağlık görevlisinin muayeneye engel bir durum olmadığını ifade etmesi üzerine kolluk görevlileri kelepçeyi başvurunun kazağını çıkarması için çezeceklerini ve holter cihazının yerleştirilmesinden sonra yeniden takacaklarını ifade etmiştir. Başvuruö, uygulamayı kabul etmeyerek tedavi olmayı reddetmiştir. Kolluk görevlilerince düzenlenen tutanakta başvurunun aktif bir DHKP-C üyesi olduğu, şüpheli tavır ve hareketleri nedeniyle güvenlik tedbirlerinin üst düzeyde tutulması gerektiği vurgulanmıştır. Mahkememiz, başvurunun ceza infaz kurumu dışındaki bir sağlık kuruluşunda olup, firara yönelik engellerin bulunduğu bir hükümlü servisinde olmadığı, başvurunun anayasal düzeni cebir ve şiddet yoluyla değiştirmeye teşebbüs, kişinin yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle kasten öldürmeye teşebbüs suçlarından mahkûm edildiği, mahkûmiyet kararının 2021 tarihinde kesinleştiği gerekçelerine yer vererek, başvurunun tehlike arz etmesi konusunda yapılan değerlendirmenin temelsiz olmadığı sonucuna varmıştır.

Ayrıca, başvuru dosyasında kelepçenin dış röntgeni çekimine veya tedaviye engel olduğuna, olay günü dış röntgeni çekiminin yapılamamasının başvurunun tedavisini ve ruhsal durumunu ne şekilde etkilediğine ilişkin bir bilgi yoktur. Bu nedenle somut olaydaki uygulamanın Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi için aranan asgari ağırlık eşiğine ulaşılmadığı sonucuna varılmıştır.

9. Başvurucu, kendisine fiziksel ve psikolojik şiddet uygulandığını iddia etmiş; fiziksel şiddete ilişkin şikâyetini Başsavcılık tarafından alınan bilirkişi raporu bağlamında ileri sürmüştü; şiddet uygulayan jandarma görevlisi hakkında etkili soruşturma yürütülmediğinden yakınmıştır. Başvurucu, psikolojik şiddete ilişkin ise herhangi bir açıklamada bulunmamıştır.

10. Başvurucu, hastaneden Ceza İnfaz Kurumuna döndüğünde Ceza İnfaz Kurumu Aile Hekimliğinde muayene edilmiştir. Düzenlenen adli muayene raporunda başvurunun sol elinde hassasiyet olduğu, organ yaralanması ve kemik kırığı bulunmadığı, hassasiyetinin tıbbi müdahale gerektirmediği, bu durumun iş gücü kaybına neden olmadığı belirtilmiştir. Başvurucu, her ne kadar jandarma görevlisinin kendisine fiziksel şiddet uyguladığını belirtmişse de adli muayene raporunda sol elde hassasiyet olması dışında bu hususu doğrulayacak bir bulgu yer almamaktadır. Başvurucunun sağlık muayenesinin uygun şekilde yapılmadığına, yaralanması tespit edilmesine karşın adli muayene raporuna yazılmadığına ya da kötü muameleye maruz kaldığını muayeneyi yapan kişiye iletemediğine ilişkin bir iddiası da yoktur.

11. Bununla birlikte hastane koridorundaki kameraların kayıtlarının bilirkişi tarafından çözümünün yapılarak düzenlenen raporda başvuru ile jandarma görevlisi arasında konuşmaların geçtiği sırada jandarma görevlisinin başvurucaı ittiğı belirtilmiştir. Tüm görüntü kayıtları incelenerek düzenlenen bilirkişi raporunda başvurucaı jandarma görevlisinin ittiğı tespit edilmiştir. Jandarma görevlisi, arkasına dönerek kendisini tehdit eden, bağırın ve mukavemet gösteren başvurunun montunun omuz kısmından tutarak başvurunun önüne dönmesini sağladığını ifade etmiştir. Kamera kayıtlarının incelenmesi sonucu düzenlenen bilirkişi raporunda da jandarma görevlisinin başvurucaı dört kez ittiğı, son itişinde de bunu başvurunun saçından tutarak yaptığı değerlendirilmiştir.

12. Jandarma görevlisi kamera kayıtları ile uyumlu olan anlatımında arkasını dönerek tartışın başvurunun önüne dönmesini sağlamak amacıyla başvurucaı dört kez ittiğini belirtmiştir. Tanık sıfatıyla beyanda bulunan jandarma görevlileri de başvurunun hastaneden çıkarılırken koridorlarda bağırınmaya devam ettiğini, "Siz kim oluyorsunuz?" diye defalarca arkasını dönerek görevlileri tahrik ettiğini, kalabalığı kışkırtmaya çalıştığını, jandarma görevlisi S.Ö.'nün önüne dönmesi yönünde ikazlarda bulunmasına rağmen bir anda saldırgan biçimde arkasını döndüğünü, bunun üzerine S.Ö.'nün başvurunun montunun kapüşon ve omuz kısmından tutarak başvurucaı önüne dönmesi için ittiğini söylemiştir.

13. Jandarma görevlisi hakkında kasten yaralama suçundan yapılan soruşturma sonucunda verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair karara yapılan itirazı değerlendiren Sulh Ceza Hâkimliği bilirkişi raporundaki görüntü ve konuşmalara ilişkin tespitlerin başvurunun eylemine karşı orantılı güç kullanıldığını gösterdiğini değerlendirmiş ve itirazın reddine karar vermiştir. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından jandarma görevlisinin müdahalesini gerektiren davranışların somutlaştırılarak değerlendirildiğı anlaşılmıştır. Adli muayene raporunda başvurucaı fiziksel yönden acı verecek ya da yaralanmasına sebep olacak başka bir davranışa ilişkin herhangi bir bulgu olmadığı da dikkate alındığında jandarma görevlisinin kullandığı gücün orantılı olduğuna ilişkin değerlendirmenin aksini söylemek mümkün görünmemektedir.

14. Somut olayda başvuru, her ne kadar etkili bir soruşturma yürütülmediğinden yakınmış ise de Başsavcılık tarafından başvurunun şikâyet dilekçesi üzerine derhâl harekete geçilerek olayı aydınlatma niteliğindeki delillerin toplanması yoluna gidilmiştir.

Başsavcılık bu kapsamda Ceza İnfaz Kurumuna yazı yazarak başvurunun sevk edilmesinde görev yapan jandarma personelinin kimlik bilgilerinin tespit edilerek sunulmasını, başvuru hakkında hastane dönüşünde Ceza İnfaz Kurumunda düzenlenen adli muayene raporunun ve hastaneden olay gününe ait kamera görüntülerinin gönderilmesini istemiştir. Başsavcılık bilirkişi tarafından kamera görüntülerinin incelenerek rapor düzenlenmesini sağlamış; düzenlenen bilirkişi raporunu değerlendirmiştir. Kasten yaralama suçundan yapılan soruşturma sonucunda bilirkişi raporundaki görüntü ve konuşmalara ilişkin tespitlerin başvurunun eylemine karşı orantılı güç kullanıldığını gösterdiği değerlendirilmiştir. Başsavcılığın maddi gerçeğin aydınlatılmasına ilişkin yeterli araştırma yaptığı, kamu otoritelerince kullanılan gücün gerekli ve orantılı olduğu hususunun ilgili yargı makamlarınca gerekçeli olarak açıklandığı anlaşılmıştır. Öte yandan görevi kötüye kullanma suçundan yapılan soruşturmada Başsavcılık tarafından soruşturma izni talep edilmiş, İstanbul Valiliğince derhâl ön inceleme başlatılarak ön inceleme tayin edilmiş, hakkında soruşturma izni istenen Jandarma görevlisi S.Ö.'nün beyanı alınmıştır. Ön inceleme, olay günü görev yapan diğer sekiz jandarma görevlisinin tanık sıfatıyla beyanını almıştır. İstanbul Valiliği delilleri değerlendirdikten sonra S.Ö. hakkında soruşturma izni verilmemesine karar vermiş, Başsavcılıkça soruşturma izni verilmemesi üzerine dosyanın işlemiden kaldırılmasına karar verilmiştir. Sonuç olarak Başsavcılığın soruşturmayı makul bir özen ve süratle yürüttüğü, başvurunun ilgili kararlara itiraz edebildiği soruşturma sürecine etkili biçimde katıldığı görülmektedir. Dolayısıyla soruşturma işlemleri bir bütün olarak değerlendirildiğinde Başsavcılıkça yapılan soruşturmanın etkili biçimde yürütüldüğü söylenemeyecektir.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerektiğinden, "ihlal" yönündeki çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Üye
İrfan FİDAN

Üye
Muhterem İNCE

Üye
Yılmaz AKÇİL

Üye
Ömer ÇINAR

KARŞIOY GEREKÇESİ

Başvurucu, sevk edildiği hastanede fiziksel ve psikolojik şiddet uygulanması ve olay hakkında etkili ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yaşamının ihlal edildiğini ileri sürmüş, Sayın Mahkemece çoğunluk tarafından başvurunun Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yaşamının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Aşağıda belirttiğim gerekçelerle çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Başvurucu, kendisine fiziksel ve psikolojik şiddet uygulandığını iddia etmiş; fiziksel şiddete ilişkin şikâyetini Başsavcılık tarafından alınan bilirkişi raporu bağlamında ileri sürmüş; şiddet uygulayan jandarma görevlisi hakkında etkili soruşturma yürütülmediğinden yakınmıştır. Başvurucu, psikolojik şiddete ilişkin ise herhangi bir açıklamada bulunmamıştır.

Başvurucu, işlemleri sonrasında hastaneden Ceza İnfaz Kurumuna döndüğünde Ceza İnfaz Kurumu aile hekimi tarafından muayene edilmiştir. Düzenlenen adli muayene raporunda başvurunun sol elinde hassasiyet olduğu, organ yaralanması ve kemik kırığı bulunmadığı, hassasiyetinin tıbbi müdahale gerektirmediği, bu durumun iş gücü kaybına neden olmadığı belirlenmiştir. Başvurucu, her ne kadar jandarma görevlisinin kendisine fiziksel şiddet uyguladığını belirtmişse de adli muayene raporunda sol elde hassasiyet olması dışında bu hususu doğrulayacak bir bulgu yer almamaktadır. Başvurucunun sağlık muayenesinin uygun şekilde yapılmadığına, yaralanması tespit edilmesine karşın adli muayene raporuna yazılmadığına ya da kötü muameleye maruz kaldığını muayeneyi yapan kişiye iletemediğine ilişkin bir iddiası da yoktur.

Bununla birlikte hastane koridorundaki kamera kayıtlarının bilirkişi tarafından çözümünün yapılması sonrasında düzenlenen raporda, başvuru ile jandarma görevlisi arasında konuşmaların geçtiği sırada jandarma görevlisinin başvurucau iteklediği tespit edilmiştir. Jandarma görevlisi alınan beyanında, arkasına dönerek kendisini tehdit eden, bağırarak ve mukavemet gösteren başvurunun montunun omuz kısmından tutarak başvurunun önüne dönmesini sağladığını ifade etmiş; düzenlenen bilirkişi raporunda da jandarma görevlisinin başvurucau dört kez ittiği, son itişinde de bunu başvurunun sağından tutarak yaptığı bildirilmiştir.

Jandarma görevlisi kamera kayıtları ile uyumlu olan anlatımında arkasını dönerek tartışan başvurunun önüne dönmelerini sağlamak amacıyla başvurucau dört kez ittiğini belirtmiştir. Tanık sıfatıyla beyanda bulunan jandarma görevlileri de başvurunun hastaneden çıkarılırken koridorlarda bağırarak devam ettiğini, "Siz kim oluyorsunuz?" diye defalarca arkasını dönerek görevlileri tahrik ettiğini, kalabalığı kışkırtmaya çalıştığını, jandarma görevlisi S.Ö.nün önüne dönmesi yönünde ikazlarda bulunmasına rağmen bir anda saldırgan biçimde arkasını döndüğünü, bunun üzerine S.Ö.nün başvurunun montunun kapüşon ve omuz kısmından tutarak başvurucau önüne dönmesi için ittiğini söylemiştir.

Jandarma görevlisi hakkında kasten yaralama suçundan yapılan soruşturma sonucunda verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair karara yapılan itirazı değerlendiren Sulh Ceza Hâkimliği bilirkişi raporundaki görüntü ve konuşmalara ilişkin tespitlerin başvurunun eylemine karşı orantılı güç kullanıldığını gösterdiğini değerlendirmiş ve itirazın reddine karar vermiştir. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından jandarma görevlisinin müdahalesini gerektiren davranışların somutlaştırılarak değerlendirildiği anlaşılmıştır. Adli muayene raporunda başvurucau fiziksel yönden acı verecek ya da yaralanmasına sebep olacak başka bir davranışa ilişkin herhangi bir bulgu olmadığı da dikkate alındığında jandarma görevlisinin kullandığı gücün orantılı olduğuna ilişkin değerlendirmenin aksini söylemek mümkün görünmemektedir.

Somut olayda başvuru, her ne kadar etkili bir soruşturma yürütülmediğinden yakınmış ise de Başsavcılık tarafından başvurucunun şikâyet dilekçesi üzerine derhâl harekete geçilerek olayı aydınlatma niteliğindeki delillerin toplanması yoluna gidilmiştir. Başsavcılık bu kapsamda Ceza İnfaz Kurumuna yazı yazarak başvurucunun sevk edilmesinde görev yapan jandarma personelinin kimlik bilgilerinin teşpit edilerek sunulmasını, başvurucu hakkında hastane dönüşünde Ceza İnfaz Kurumunda düzenlenen adli muayene raporunun ve hastaneden olay gününe ait kamera görüntülerinin gönderilmesini istemiştir. Başsavcılık bilirkişi tarafından kamera görüntülerinin incelenerek rapor düzenlenmesini sağlamış; düzenlenen bilirkişi raporunu değerlendirmiştir. Kasten yaralama suçundan yapılan soruşturma sonucunda bilirkişi raporundaki görüntü ve konuşmalara ilişkin teşpitlerin başvurucunun eylemine karşı orantılı g kullanıldığını gösterdiği değerlendirilmiştir. Başsavcılığın maddi gerçeğin aydınlatılmasına ilişkin yeterli araştırma yaptığı, kamu otoritelerince kullanılan gücün gerekli ve orantılı olduğu hususunun ilgili yargı makamlarınca gerekçeli olarak açıklandığı anlaşılmıştır. Öte yandan görevi kötüye kullanma suçundan yapılan soruşturmada Başsavcılık tarafından soruşturma izni talep edilmiş, İstanbul Valiliğince derhâl n inceleme başlatılarak n inceleme ci tayin edilmiş, hakkında soruşturma izni istenen Jandarma görevlisi S..’nn beyanı alınmıştır. n inceleme ci, olay günü görev yapan diğer sekiz jandarma görevlisinin tanık sıfatıyla beyanını almıştır. İstanbul Valiliği delilleri değerlendirdikten sonra S.. hakkında soruşturma izni verilmemesine karar vermiş, Başsavcılıkça soruşturma izni verilmemesi üzerine dosyanın işlem den kaldırılmasına karar verilmiştir. Sonuç olarak Başsavcılığın soruşturmayı makul bir zen ve süratle yürüttüğü, başvurucunun ilgili kararlara itiraz edebildiği soruşturma sürecine etkili biçimde katıldığı görülmektedir. Dolayısıyla soruşturma işlemleri bir bütün olarak değerlendirildiğinde Başsavcılıkça yapılan soruşturmanın etkili biçimde yürütülmediği söylenemeyecektir.

Bu nedenle, başvurucunun Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının ihlal edildiği şeklindeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

ye
Metin KIRATLI